

Aan de voorzitter en de (plv.) leden van de
Commissie voor Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Briefnummer
24-122772

Den Haag
24 september 2024

Onderwerp
Inbreng debat Ruimtelijke Ordening 2
oktober 2024

Telefoonnummer
+31613166846

E-Mail
enequist@vnoncw-mkb.nl

Geachte dames en heren,

Op 2 oktober 2024 debatteert uw commissie met minister Keijzer over de ruimtelijke ordening. Als ondernemersorganisaties waarderen wij dat in het hoofdlijnenakkoord en het regeerprogramma aandacht is voor de landelijke regie op de ruimtelijke ordening – en dat het kabinet in 2025 met een Nota Ruimte komt, waarin integrale en gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes gemaakt worden. Wij vinden het een belangrijk signaal dat het kabinet onderschrijft dat voor realisatie van de ambities voor bedrijvigheid en de doorontwikkeling van onze economie méér fysieke ruimte nodig is. Het kabinet ontwikkelt hiertoe een visie op de ruimtelijke en economische structuur van ons land. De totale ruimte voor economie – álle (maak)industrie, lucht- en zeehavens, kantorenparken en bedrijventerreinen nemen slechts 2,6% van de ruimte in. Deze ruimte voor werk en ondernemen staat echter onder grote druk – en het kabinet wil daarom bewust omgaan met ruimte voor bedrijvigheid, haven- en industriegebieden, de 3800 bedrijventerreinen, innovatieve campussen en de bedrijvigheid in onze steden en dorpen. Dat is essentieel voor ons huidige en toekomstige verdienvermogen en brede welvaart.

Ten behoeve van de aangekondigde Nota Ruimte, de visie op de ruimtelijke en economische structuur en de uitvoering van het ruimtelijke beleid vragen wij uw aandacht voor het volgende:

- Van belang is dat kostbare **locaties voor werk en economie** met milieuruimte worden beschermd én nieuwe terreinen worden ontwikkeld. Om te borgen dat dit ook daadwerkelijk gebeurt is van belang dat concrete nationale doelstellingen worden vastgesteld – die waar nodig taakstellend worden doorvertaald naar provincies en gemeenten, zoals bij de woningbouwopgave. Ook zijn samenwerkingsafspraken met mede-overheden en het bedrijfsleven nodig, waarbij het Rijk of de provincie doorzettingsmacht gebruikt als doelen niet behaald worden¹.
- Ook het aanwijzen van **méér grootschalige woningbouwlocaties** in de Nota Ruimte is nodig, zodat de doelstelling van 100.000 woningen per jaar eenvoudiger behaald kan worden. Van belang is dat hierbij verdere verdringing van ruimte voor economische functies wordt vermeden. Hiervoor is een effectieve inzet van de middelen voor infrastructuur nodig, voor het ontsluiten van woningbouwlocaties en bedrijventerreinen.

¹ Zoals we recent zagen in Amsterdam – waar het Cornelis Douwesterrein in Amsterdam-Noord door de provincie werd bestempeld als bedrijventerrein van provinciaal belang. [Provincie Noord-Holland 2024](#)

- Wij waarderen dat het kabinet aandacht heeft voor klimaatadaptatie en onze watervoorziening. **In de Nota Ruimte zal ruimte voor waterberging en voor een slimme en toekomstbestendige zoetwaterverdeling geborgd moeten worden.** Om een 'waterslot' te voorkomen is bovendien nodig dat overheden spoedig vergunningen verstrekken om op duurzame wijze nieuwe drinkwaterbronnen te realiseren en bestaande uit te breiden.
- **Meer dan 10.000 bedrijven staan in de wachtrij voor het energienet** – dat raakt direct het ondernemersklimaat en vertraagt de energietransitie. Naast 'beter benutten' van het bestaande net, is cruciaal dat het Rijk andere overheden stimuleert om snel tot lokale afweging en invulling te komen voor de ruimtelijke inpassing van nieuwe energie-infrastructuur én snelle vergunningverlening. Waar het te lang duurt kan het Rijk besluitvorming naar zich toehalen en versnellen.
- Een gebrek aan **besluitvaardigheid en uitvoeringskracht** bij (decentrale) overheden en in de rechtspraak zorgen voor de grootste vertragingen. Van belang is dat het Rijk een concrete uitvoeringsstrategie ontwikkelt, om de uitvoering door gemeenten en provincies te versterken en te versnellen. En duidelijk te maken onder welke condities het Rijk haar doorzettingsmacht in het ruimtelijk beleid inzet.

Hieronder vindt u een nadere toelichting op deze punten.

Landelijke ruimtelijke keuzes nodig voor een sterker Nederland

Ons land staat voor grote opgaven die allemaal (ook) ruimte kosten: woningbouw, netcongestie, waterbeschikbaarheid, verduurzaming en circulaire transitie van onze industrie en bedrijventerreinen, energietransitie, klimaatadaptatie, ruimte voor defensie, landbouw en natuur. Als ondernemersorganisaties zien wij het belang van het aanpakken van deze grote ruimtelijke opgaven en beschouwen wij het vlottrekken van de ruimtelijke inrichting van ons land met landelijke keuzes door het Rijk als essentieel om tot een sterker Nederland te komen².

Ruimte voor bedrijven: de dragende muren van onze brede welvaart

De totale ruimte voor economie – alle (maak)industrie, lucht- en zeehavens, kantorenparken, bedrijventerreinen nemen slechts 2,6% van het landoppervlakte van ons land in. Op de bedrijventerreinen alleen al zit 30% van de werkgelegenheid en wordt 40% van het bruto nationaal product verdiend en wordt 60% van de uitgaven aan R&D gedaan³! Onze bedrijven – veelal mkb-ondernemers – zijn de dragende muren van de economie en daarmee fundament voor brede welvaart. Deze essentiële functie van het bedrijfsleven speelde in het publieke debat over het gebruik van de ruimte in de afgelopen jaren nagenoeg geen rol.

Druk op de ruimte voor bedrijven is groot

Politiek krijgt het terugdringen van het woningtekort en de energietransitie terecht veel aandacht. Vanwege de nadruk op binnenstedelijk bouwen en gebrek aan voldoende locaties voor woningen wordt al snel gekeken naar bedrijventerreinen en bedrijfslocaties. Hierdoor worden bedrijven (en hun werknemers!) verdrongen. Er is de afgelopen jaren concreet een afname van de beschikbare hoeveelheid ruimte voor bedrijven en er dreigt op korte termijn een tekort aan ruimte (zowel fysiek als milieuruimte) voor bedrijven – waarbij netcongestie de problematiek verergert⁴. In het Nationaal Programma Ruimte voor Economie uit 2023 werd klip en klaar gesteld dat het nodig is om tot 2030 700 hectare bedrijventerrein per jaar toe te voegen om het (huidige) tekort aan betaalbare bedrijfsruimte in te lopen. Ook werd als doel gesteld dat in 2050 circa 3 procent van ons land beschikbaar is voor economie, werk en ondernemers⁵. Het

² [Zie koers VNO-NCW MKB NL 2024 Naar een sterker NL](#)

³ [Rijksverheyde 2022 Maatregelen kabinet om voldoende locaties voor ondernemers te houden](#)

⁴ [NVM 2024 Ruimtegebrek en netcongestie remmen Nederlands bedrijfsleven](#)

⁵ [Rijksverheyde 2023 Nationaal programma Ruimte voor Economie Tussen 2016 en 2021 verdween 4600 ha bedrijventerrein – voor autonome groei is tot 2030 minstens 7000 hectare nodig.](#)

kan hierbij gaan om grotere terreinen, zoals Havenstad in Amsterdam, het Noordzeekanaalgebied, en de oudere delen van de haven van Rotterdam, maar veelal staan juist kleinere binnenstedelijke bedrijventerreinen in steden en dorpen onder grote druk, waardoor mkb-ondernemers in de knel komen en er grote tekorten ontstaan aan (betaalbare) bedrijfsruimte. Het is van groot belang voor ons ondernemersklimaat om deze trend te keren.

Bedrijventerreinen zijn belangrijk voor toekomstige transities

Daar komt bij dat de prognose van het PBL is dat er voor de transitie naar de circulaire economie en de energietransitie substantieel méér ruimte nodig is voor maak-bedrijven, de maritieme industrie en industrieterreinen met vaak hoge milieuruimte, bereikbaarheid over water en goede ontsluiting.⁶ Het is daarom zaak dat er beter zicht komt op welke huidige en toekomstige fysieke en milieuruimte circulaire bedrijvigheid nodig heeft – en dat er hiervoor voldoende ruimte wordt gereserveerd⁷. Sowieso geldt dat we zuinig moeten zijn op deze terreinen die geschikt zijn voor de transities – want planologische procedures voor nieuwe locaties voor bedrijven en (ook maritieme) industrie duren veelal tien tot twintig jaar.

Aanwijzen van woningbouwlocaties nodig om druk te verminderen

Ook is nodig dat meer woningbouwgebieden in heel Nederland worden aangewezen – en vastgelegd in de Nota Ruimte – zoals het kabinet heeft aangekondigd. Uit een recente analyse van Cobouw blijkt steeds meer woningen worden gebouwd op bedrijventerreinen – dit loopt snel op: voor 2024 tot en met 2026 worden naar verwachting 5500 woningen per jaar gerealiseerd op bedrijventerreinen⁸. Door meer woningbouwlocaties aan te wijzen kan verdere verdringing van bedrijvigheid worden voorkomen. Bovendien leidt tijdige planning tot meer tempo in de woningbouw, waardoor de ambitie om 100.000 woningen te realiseren dichterbij komt.

Krachtige uitvoering nodig om ruimte voor economie te behouden

Het is belangrijk dat het kabinet komt met een visie op de ruimtelijke en economische structuur van ons land – zodat fysieke ruimte voor bedrijvigheid wordt beschermd en behouden. Het is nodig om tot uitvoering te komen van het nationaal programma Ruimte voor Economie. Wij zien graag dat de minister van Economische Zaken de nationale regie op ruimte voor werk en economie neemt en dit uitwerkt in doelstellingen voor behoud van fysieke en milieuruimte, zodat locaties worden behouden voor de circulaire economie en de energietransitie en er stappen worden gezet om edze locaties toekomstbestendig te maken⁹. Naast heldere nationale doelstellingen over behoud en ontwikkeling van locaties voor bedrijvigheid zijn concrete niet-vrijblijvende uitvoeringsafspraken met provincies, gemeenten en het bedrijfsleven nodig.

Ruimte voor drinkwater en klimaatadaptatie

Ons land is voortdurend in beweging. Het betrekken van (water)economische belangen bij de ruimtelijke plan- en besluitvorming is van belang bij het verder uitwerken van de structurerende keuzes in de ruimtelijke ordening. We hebben hier ook een mooie traditie van planning en ondernemerschap in watermanagement hoog te houden. Ongeveer 60% van Nederland is overstromingsgevoelig. We moeten daarom blijven investeren in de waterwerken om onze laaggelegen gebieden droog te houden waar veel Nederlanders wonen, werken en ondernemen. Ruimte maken voor waterberging en zorgen voor een slimme en toekomstbestendige zoetwaterverdeling horen daar ook bij. Het is positief dat het kabinet aandacht heeft voor klimaatadaptatie, en de gevolgen van weersextremen vanwege klimaatverandering. Nu financiert het kabinet deze inzet vanuit de bestaande middelen (o.a. via

⁶ [PBL 2023 Ruimtelijke effecten van circulaire economische activiteiten zijn mogelijk groot](#)

⁷ Hiervoor is goede samenwerking nodig tussen de verschillende departementen VRO, EZ, I&W, planbureaus, kennisinstellingen, medeoverheden en het bedrijfsleven.

⁸ [Cobouw 2024 Woningbouw op bedrijventerreinen steeds populairder](#)

⁹ Het ministerie van EZ zal pilots starten om tot toekomstbestendige bedrijventerreinen te komen.

het Deltafonds). Het is van belang om lange termijn zekerheid van voldoende middelen te waarborgen.

Specifiek vragen wij aandacht voor het dreigende tekort aan drinkwater. Dit raakt zowel burgers als bedrijven. Inmiddels zijn de voorbeelden legio: zo maken ondernemers uit Drenthe, Groningen en Overijssel nu al mee dat hun aanvraag voor een nieuwe drinkwateraansluiting geweigerd wordt. Na 'netcongestie' is er ook sprake van een 'waterslot'. Dit raakt de woningbouw en de productie van zaken die we dagelijks nodig hebben (voedsel, dranken, medicijnen, etc). Voor verschillende nieuwbouwprojecten vrezen drinkwaterbedrijven nu al geen aansluitingen te kunnen realiseren.¹⁰ De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) bevestigt dat dit probleem in de toekomst groter wordt.¹¹ Het is daarom hard nodig om op duurzame wijze nieuwe drinkwaterbronnen te realiseren en bestaande uit te breiden. Daar gaan nu in de praktijk jaren overheen door stroperige processen. Versnelling van de afgifte van vergunningen voor drinkwater is noodzakelijk: alleen dan kunnen drinkwaterbedrijven drinkwater blijven leveren en kan de ruimtelijke ontwikkeling op gang blijven. Wij vragen aan het kabinet om bindende afspraken te maken met provincies om vergunningstrajecten te versnellen. En te verkennen om projecten voor nationaal belang aan te wijzen, als de gewenste versnelling uitblijft.

Ruimte voor uitbreiding van energienetten

In alle sectoren van de economie vindt een niet eerder vertoonde energietransitie plaats: olie, kolen en aardgas worden vervangen door groene stroom, groene waterstof en biobrandstoffen. Om dit mogelijk te maken, is cruciaal dat voldoende ruimte wordt gereserveerd en vastgelegd voor nieuwe energie-infrastructuur, met name het elektriciteitsnet. Netcongestie is een groot maatschappelijk probleem omdat woonwijken, bedrijven en maatschappelijke voorzieningen niet aangesloten kunnen worden. Er is nu een wachtlijst van 10.000 bedrijven. Dit brengt onze bedrijven in een benarde situatie en hindert de transitie, waardoor de klimaatdoelstellingen voor 2030 onder druk staan. Naast "beter benutten" van het bestaande net, is cruciaal dat het Rijk andere overheden stimuleert om snel tot lokale afweging en invulling te komen voor de ruimtelijke inpassing van nieuwe energie-infrastructuur, én snelle vergunningverlening. Waar het te lang duurt kan het Rijk besluitvorming naar zich toe halen en versnellen.

Maak met het bedrijfsleven werk van de ruimtelijke ordening

Wij roepen de Tweede Kamer daarom op om duidelijke keuzes te maken over de ruimtelijke inrichting, waarbij behoud en uitbreiding van ruimte voor bedrijven een meer prominente positie krijgt in de ruimtelijke afweging. Dat geldt zowel landelijk als provinciaal en in de gemeenten. Het is voor de brede welvaart en de toekomst van Nederland essentieel dat voldoende ruimte voor economie, werk en ondernemers goed wordt ingebed in het ruimtelijk beleid. Zoals professor Edwin Buitelaar in een rapport voor de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid onlangs stelde ontbrak de afgelopen jaren de deskundigheid op nationaal niveau en gebrek aan focus op de uitvoering¹². Wij zien krachtige uitvoering mét en door het bedrijfsleven als kans¹³. Vanuit VNO-NCW en MKB Nederland werken wij daar graag aan mee. Als u vragen heeft naar aanleiding van onze inbreng, kunt u contact opnemen met Rik Enequist.

Met vriendelijke groet,

Irene Linthorst
directeur beleid

¹⁰ [Tientallen bedrijven krijgen al geen drinkwater, nieuwbouwwijken volgen \(fd.nl\)](#)

¹¹ [ILT-rapportage](#) en zie ook de [RIVM-rapportage](#).

¹² [WRR 2024 Een deskundige nationale ruimtelijke ordening](#)

¹³ Zie ook BNA 2024 Position paper Rondetafel RO 26 sept 2024